

ULUSLARARASI POLİTİKADA BÜYÜK GÜÇLERİN MEŞRUIYET ARAYIŞI VE İKİ AŞAMALI OYUN*

Doç. Dr. Hakan Cavlak

Namık Kemal Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
ORCID: 0000-0003-1119-9900

Seyhan Topaloğlu

Tekirdağ Süleymanpaşa İncecik
Ortaokulu Müdürü
ORCID: 000-0003-4360-5811

Öz

Her ne kadar tüm devletler uluslararası sistemin egemen ve eşit birer aktörüseler de; bunların sistem içindeki etkinlikleri genellikle sahip oldukları güç nispetinde sınırlanmaktadır. Diğer bir ifade ile bir devlet ne kadar güçsüzse o kadar sınırlandırılabilir, ne kadar güçlüyse o kadar sınırlandırılmaz olur. Ancak, çağımızdaki büyük güçler, örneğin ABD ve Rusya, kendilerine meydan okuyacak veya hesap sorabilecek bir güç bulunmamasına rağmen gerçekleştirdikleri uluslararası eylemlerde hep bir meşruiyet arayışı içerisinde olurlar. Bu çalışmanın temel amacı bu arayışın nedenini anlamaktır. Bunun için ABD'nin 2003 Irak ve Rusya'nın 2015 Suriye müdahaleleri örnek vakalar olarak ele alınmış. Bu vakalar Putnam'ın İki Aşamalı Oyun teorisine ara değişken olarak meşruiyet kavramının eklenmesi ile oluşturulan model ışığında anlaşılmasına çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Uluslararası politika, Meşruiyet, İki aşamalı oyun, ABD, Rusya

The Quest for Legitimacy of the Great Powers in International Politics and the Two-Level Games

Abstract

Although, all of the states are sovereign and equal actors of the international system, their influence in the system is limited with the power they possessed. In other words, the weaker a state is, the more likely it is to be limited in its actions; the powerful a state is, it is difficult to be limited in its actions. However, great powers of our era, such as USA and Russia, although there is no power who can challenge or call for an account against them, they are always in a search for legitimacy in their international actions. The main objective of this paper is to understand this search for legitimacy. Accordingly, 2003 USA's Iraq and Russia's 2015 Syria interventions have been chosen as the cases. These cases are analyzed through a model that is consisted of Putnam's Two Level Game and the concept of legitimacy.

Keywords: International politics, Legitimacy, Two level games, USA, Russia

* Makale geliş tarihi: 20.06.2017
Makale kabul tarihi: 10.04.2017
Erken görünüm tarihi: 04.03.2019

Uluslararası Politikada Büyük Güçlerin Meşruiyet Arayışı ve İki Aşamalı Oyun

Giriş

Uluslararası düzende kurallara uymak, genellikle egemen bir devletin içinde olduğu şekilde bir zorunluluk gerektirmemektedir. Egemen bir devlette kurallar vatandaşlar için zorlayıcı bir etkiye sahipken uluslararası düzende kurallar devletler için aynı etkiyi doğurmamaktadır. Bu anlamda uluslararası düzende kurallar daha çok tercihen uyulan kurallar olarak gözükmektedir. Dolayısıyla uluslararası düzende kurallar egemen bir devletteki kurallara göre daha güçsüz olarak nitelendirilmektedir. Bu nitelendirmeden ve ele alınan örneklerden hareketle; çalışmada, “Güçlü devletler güçsüz kurallara neden uyarlar?” (Franck, 1990: 3) sorusu sorulmaktadır. Belirlenen sorun alanının kapsamı içinde sorulan bu soru; üzerinde yoğunlaşılması gereken kavramları orta koyması ve çalışma için kavramsal bir çerçeve oluşturan meşruiyet kavramının analiz edildiği bölüm için, düşünsel bir çıkış noktası oluşturması nedeniyle önemli görülmektedir.

Çalışma, Putnam’ın İki Aşamalı Oyun Teorisi’ne (*Diplomacy and Domestic Politics: the Logic of Two-level Games*) katkı yapmak amacıyla. Bu amaç doğrultusunda seçilen örnekler üzerinde kullanılan teori ile hükümetlerin uluslararası alanda politikalarını yürütürken nasıl bir yol izledikleri açıklanmakta ve bu yolda meşruiyet kavramının anahtar bir role sahip olduğu ileri sürülmektedir. Çalışmada ileri sürülen bu iddiayı kanıtlamak için örnek olay yöntemi seçilmiştir. Çalışmada ele alınan ABD’nin 2003 yılında Irak’a müdahalesi ile 2015 yılında Rusya’nın Suriye’ye müdahalesi örneklerinde göze çarpan ortak nokta; her iki devlet yönetiminin de bu müdahalelere haklı bir gerekçe kazandıracak meşruiyet arayışıdır. Bu nedenle, bu devletlerin niçin böyle bir arayışa girdikleri çalışmanın sorun alanını oluşturmuştur. Seçilen örnek olaylarla ilgili açık kaynaklardan toplanacak veriler, derlenerek çalışmanın amacına uygun olarak kullanılacaktır. Bu anlamda meşruiyet kavramı; araştırmanın bağımsız değişkenini, seçilen iki örnek ise bağımlı değişkenlerini oluşturmaktadır.

Putnam’ın teorisine göre; hükümetler, uluslararası alanda politikalarını yürütürken izledikleri yolda pek çok unsurla etkileşim içine girmektedirler.

Hükümetlerin ulusal ve uluslararası alanlarda girdiği bu etkileşim, oldukça karmaşık (*entanglement*) bir süreç olarak görülmektedir. Bu süreçte; hükümetler, iç ve dış bileşenler (*constituents*) arasında bir teorik bağlantı (*theoretical link*) kurma görevini üstlenmektedirler. Dolayısıyla hükümetler; yapılacak olan bir uluslararası anlaşmada hem dış hem de iç bileşenlerin, rasyonel çıkarlarını göz önünde bulundurmaya durumundadır. Bu da karar alma sürecinde her iki bileşenin de hükümetler tarafından ikna edilmesi anlamına gelmektedir. Çalışmada; İki Aşamalı Oyun Teorisi'nde, bu ikna sürecinde meşruiyet kavramının rolünün göz ardı edildiği savunularak, bu süreçte, meşruiyet kavramının anahtar bir rol oynadığı ileri sürülmektedir. Meşruiyet zeminin kurulamadığı bir uluslararası anlaşmada, hükümetlerin iç ve dış bileşenler arasındaki teorik bağlantıyı kurmasının mümkün olmadığı iddia edilmektedir. Anlaşmanın onaylanma sürecinde iç ve dış bileşenlerin asgari müşterekte buluşabilmelerini sağlayan meşruiyet kavramı; aynı zamanda anlaşmaya rıza gösteren (*consent*) iç ve dış bileşenlerin kendi içindeki alt grupların da ikna edilmesi için kullanılan ontolojik ve işlevsel bir nitelik taşımaktadır. Meşruiyet kavramının Putnam'ın iki aşamalı oyununda üstlendiği bu ontolojik ve işlevsel nitelik; hükümetlerin güçlü olabilmeleri ve daha da önemlisi, bu oyunda kalabilmeleri için olmazsa olmaz bir şart olarak görülmektedir.

Egemen bir devlette olduğu gibi zorlayıcı bir gücün bulunmadığı uluslararası düzende güçlü devletlerin dahi bir meşruiyet arayışına girmelerinin nedenlerini araştırmak için iki örnek olay seçilmiştir. Seçilen ilk örnek 2003 yılında ABD'nin Irak'a müdahalesidir. Bu örnekte ABD; kapsayıcı siyasi ve ekonomik kurumlara sahip olan güçlü bir demokratik devlet olarak ele alınmıştır. Mevcut uluslararası düzenin kurucularından kabul edilen ve bu düzeni gerektiğinde değiştirebilecek güce sahip olan ABD'nin Irak'a müdahale ettiği süreçte bu müdahaleyi meşrulaştırmak için kullandığı "Irak'ın kitle imha silahlarına sahip olduğu" iddiası hem kendi iç kamuoyunda hem de uluslararası kamuoyunda çokça tartışılan konulardan biri olmuştur. Savaş sonrasında bu iddianın gerçeği yansıtmadığı anlaşılmasına rağmen ABD'nin Irak'a müdahalesi sırasında öne sürülen bu gerekçe; müdahale öncesinde hem müttefikleriyle yürütülen görüşmelerde hem de kendi iç kamuoyunun ikna edilme sürecinde işlevsel bir araç olarak kullanılmıştır.

Bu durum seçilen ikinci örnek olan, 2015 yılındaki Rusya'nın Suriye'ye müdahalesinde de kendini göstermektedir. Rusya örneği çalışmada, ABD'ye göre daha az iç bileşene sahip olan nispeten daha otokratik bir yapıyı temsil etmektedir. Demokratik devletlerde olan kapsayıcı siyasi ve ekonomik kurumlar, hükümetlerin politikalarını şekillendirmede önemli etkiye sahiptirler. Dolayısıyla hükümetler için bu kurumlar, ikna edilmesi ya da en azından göz ardı edilmemesi gereken iç bileşenlerdir. Ancak Rusya, bu anlamda ABD'ye oranla

daha homojen bir yerel yapıya sahiptir. Bu anlamda çalışmada iki farklı örneğin seçilmesinin nedeni Putnam'ın teorisinin demokratik rejimlerde olduğu gibi otoriter rejimlerde de işlerliğinin olduğunu göstermektir. Dolayısıyla Putnam'ın teorisine göre; nasıl ki ABD gibi demokratik yapıya sahip olan devlet, yapılacak bir uluslararası anlaşmada iç bileşenlerin onayını almak durumundaysa; Rusya gibi otoriter bir devletinde de bunu yapma gereğini duyması, İki Aşamalı Oyun Teorisi'nin sadece demokratik rejimler için değil aynı zamanda otokratik devletler içinde işlerliğinin olduğunu göstermektedir. Ayrıca çalışmada bu iki örneğin seçilmesinin bir diğer nedeni de çalışmanın teoriye katkı yapması beklenen kısmıyla ilgilidir. Zira seçilen bu iki devletin yerel yapıları arasında görülen belirgin farklılığa rağmen her ikisinin de uluslararası alandaki politikalarını yürütürken meşruiyeti bir araç olarak kullandıkları görülmektedir. Buna ek olarak iki örnek arasındaki yerel yapıların farklılığı, imparatorluklardan modern devletlerin oluşumuna kadar uzanan meşruiyet kavramının kavramsal zeminiyle bağlantılı olması bakımından da önemlidir.

“Güçlü devletler güçsüz kurallara neden uyarlar?” sorusunun çıkış noktası olarak belirlendiği bu çalışma, büyük güçlerin meşruiyet arayışlarının nedenlerine odaklanmaktadır. Bu bağlamda açıklayıcı çerçeve olarak Putnam'ın teorisi kullanılmaktadır. Bu teori ile çalışmanın sorun alanını açıklanırken; “merkezi karar alıcıların iç ve dış bileşenleri nihai anlaşmanın yapılması için eş zamanlı olarak asgari müşterekte birleştirmesi gerektiği varsayımının nasıl mümkün olacağı” sorusu ortaya çıkmaktadır. Bu soruya yalnızca rasyonel çıkarlar doğrultusunda cevap vermenin mümkün olmadığı, bunun ötesinde ve daha kuşatıcı bir kavrama ihtiyaç duyulduğu seçilen örnek olaylarla ortaya konulmaktadır. Başka bir ifadeyle bu örnek olaylarda liderlerin uluslararası politikada adım atarken iç ve dış kamuoyunu ikna edecek argümanlar geliştirmek durumunda kaldıkları görülmektedir. Çalışma bu argümanları meşruiyet kavramı ile izah etmekte ve Putnam'ın teorisine meşruiyetin ara değişken olarak eklenmesi ile teorisinin bu gibi konuları açıklamada daha açıklayıcı bir çerçeve sunacağı ileri sürülmektedir. Ayrıca çalışmada, Putnam'ın pazarlık açısından önemli bir unsur olarak gördüğü ve teorideki iki aşama arasındaki ilişkinin gidişatı üzerinde belirleyici etkiye sahip “win-set” lerin (pazarlık marjı) oluşumunda meşruiyet kavramının da önemli bir argüman olarak kabul edilmesi gerektiği savunulmaktadır. Seçilen örnek olaylarda; ABD ve Rusya'nın dış politika eylemine yönelik içte ve dışta destek bulabilmek ve süreçteki belirsizliği gidermek için, liderlerin (merkezi karar alıcıların) pazarlık marjlarını meşruiyeti araçsallaştırarak nasıl genişletmeye çalıştıkları ortaya konulmaktadır. Başka bir ifadeyle; Bush ve Putin'in pazarlık marjlarını genişletmek için meşru bir zemini ön şart olarak gördükleri ve bu nedenle büyük güçlerin dahi “eylem özgürlüğü” ve “kendini güvence altına alma” adına, bu zemine ihtiyaç duydukları iddia edilmektedir.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde; meşruiyet kavramının kavramsal zemini oluşturulmakta ve ikinci bölümde; Putnam’ın teorisi ile meşruiyet kavramı arasında bağlantı kurulmaktadır. Çalışmanın üçüncü ve dördüncü bölümlerinde ise seçilen örnek olaylar, ikinci bölümde kurulan bağlantı doğrultusunda incelenmektedir.

1. Meşruiyetin Kavramsal Zemini

Meşruiyet kavramı daha çok siyaset biliminde devlet ve devleti oluşturan yapıların meşruluğunu açıklayan bir olgu olarak kullanılmakla birlikte, özellikle Soğuk Savaş sonrasında, uluslararası ilişkiler alanında da kullanılmaya vetarışılmaya başlanmıştır. Uluslararası ilişkilerde meşruiyet kavramını açıklayabilmek için siyaset biliminin kullandığı şekli bir çıkış noktası olarak belirlemek gerekir. Zira siyaset biliminde kullanılan meşruiyet kavramı uluslararası ilişkilerin en önemli analiz birimi olan devletin meşruluğu ile ilgilidir. Uluslararası düzeni oluşturan da meşru kabul edilen devletlerdir. Dolayısıyla devletin meşruiyeti ile uluslararası ilişkilerdeki meşruiyet kavramı ontolojik açıdan birbirleriyle yakından ilişkilidir. Meşruiyet kavramıyla kurulan bu yakından ilişkiye değinilmeden önce kavramın etimolojik kökenine bakmak gerekir.

Meşruiyet kavramının etimolojik kökeni Antik Yunan’a kadar uzanmaktadır. Ancak araştırmanın alanı içinde, modern devlet ve onların oluşturduğu uluslararası düzen söz konusu olduğundan kavramın etimolojik kökeni bugünkü anlamına uygun olarak incelenecektir. Bu anlamda meşruiyet kavramı Roma İmparatorluğu döneminde meşru olma hali olarak kullanılmaya başlanılmış ve Latince “*legitimus*” kelimesinden türetilmiştir. (Sternberger, 1968: 245) Kelime genel olarak bir sözün veya davranışın genel kabul görmüş, yerleşik usullerine uygunluk (Woolf, 1981: 651) olarak tanımlanmaktadır. Bu genel tanımdan hareketle ortaya çıkan tartışmalarda, kavramı teleolojikbir düşünme biçimiyle ele alan filozoflar (Franck, 1990: 6-16), kelimenin tanımında yer alan “yerleşik usullere uygunluk” kısmını, “ilk sebep”e uygunluğunun değerlendirilmesi olarak görmüşlerdir (Cipriani, 1987: 1). Ana bir sebebe dayalı olarak sağlam ve ideal bir düzen kurmayı amaçlayan iktidarın kuşatıcı bir bütünlük arayışı olan meşruiyet (Ferrarotti, 1987: 27); aynı zamanda iktidarın yapacağı eylemleri haklı bir gerekçeye dayandırma çabasıdır.

15. yüzyıla kadar yasaya uygunluk olarak görülen meşruiyet kavramı, bu dönemle birlikte “rıza görme”yi de içeren bir anlam kazanmıştır. Günümüzde ise daha da geniş bir anlam kazanan meşruiyet kavramı; yasallık, egemenlik, iktidar, rıza gibi kavramları da içine almıştır (Mulligan, 2004: 482). Meşruiyet kavramının kazandığı bu anlam genişlemesi; ölçülebilir somut bir gerçeklikten

ziyade sübjektif bir algıyı ifade eden kavramın, tanımı üzerine yapılan tartışmaları da arttırmıştır (Habermas, 2004: 45). Meşruiyet kavramı üzerine yapılan tartışmalara bakıldığında; kavramın, siyaset bilimi için farklı, uluslararası ilişkiler için farklı bir anlam ortaya çıkardığı görülmektedir. Siyaset bilimi açısından bakıldığında meşruiyet, hiyerarşik bir ortamda ele alınırken uluslararası ilişkiler açısından ise anarşik bir ortamda değerlendirilmektedir. Bu nedenle içerdeki (*domestic*) meşruiyet kavramı, devlet-vatandaş ilişkisi üzerinden ele alınırken dışarıdaki (*diplomacy*) meşruiyet kavramı, devlet ve uluslararası düzen açısından ele alınmaktadır.

Kavramsal bir zemin için gerekli olan bu ayrıma ek olarak da meşruiyetin kaynaklarının çeşitliliği üzerinde de durmak gerekir. Zira meşruiyet bir bakıma da insanların veya devletlerin kurulu düzene nasıl ve niçin destek verdikleri sorunudur (Cohen, 1988: 7-9). Kurulu düzeni temsil eden iktidar sahipleri düşüncelerinin ve eylemlerinin gerekçelerini ahlaki, rasyonel, dini, geleneksel, hukuki, ideolojik vb. gibi toplum yapısına göre değişen çok çeşitli kaynaklara dayandırır. İktidar, düşüncelerinin ve eylemlerinin gerekçelerini dayandıracak ve toplumunu ikna edecek kaynaklar bulmak durumundadır. Aksi takdirde düzenleyici ve uygulayıcı gücünü her hangi bir kaynağa bağlı kılmayan iktidar var olamaz. Aynı zamanda hiçbir toplum da, meşru bir kaynağa dayanmayan, varlığını saygı duyduğu aşkın bir ilkeye dayandırmayan iktidara rıza göstermez ve kendini yönetmesine izin vermez. Toplum tarafından düzenleyici ve uygulayıcı otoritenin reddedilmesi de kaosa (Akal, 1991: 10-18) yol açar. Bu anlamda meşruiyet; siyasal iktidarın, hedeflerini ve davranışlarının nedenlerini yönettiği topluma kabul ettirme sorunu olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla toplumun, iktidarı onaylamaması durumu da meşruiyet sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bu sorun içerde ortaya çıktığında dışarıya yansımakta veya bunun tam tersi şekilde de olabilmektedir. Bir anlamda dışarıda ortaya çıkan bir meşruiyet sorunu, içeriye de yansiyabilmektedir. Bu noktadan hareketle uluslararası ilişkilerde meşruiyet kavramının tanımlanmasında az çok otonom yapıya sahip olan bir aktöre ihtiyaç vardır. Dolayısıyla uluslararası ilişkilerde meşruiyet; bu aktörün davranışlarının ve dış politika tepkilerinin diğer aktörler tarafından kabul edilme düzeyi (Franck, 2000: 32) veya bu davranış ve tepkilerin uluslararası toplum ile uyumu (Stilman, 1974: 32) olarak tanımlanabilir. Bu tanımdan hareketle uluslararası ilişkilerde çok önemli bir aktör olan devletlerin meşruiyet kaynağının, hem kendi toplumu hem de uluslararası toplum tarafından kabul gören, haklı bir gerekçeye dayanması gerekmektedir. Bu nedenle; halkın kendisini yönetmesine rıza gösterdiği ve meşru hükümet olarak onayladığı iktidarın, hem içerdeki hem de dışarıdaki politikalarını yürütürken, devletin özünü oluşturan meşruiyet kaynağına bağlı kalması beklenmektedir. Aksi bir durumda, devletin meşruiyet kaynaklarına aykırı politikalar yürüten bir iktidarın

içeride ve dışarıdaki kabul edilme düzeyinde zayıflama görülmesi kaçınılmazdır. Bu da iktidarın meşruiyetini yitirmesi anlamına gelmektedir.

Uluslararası düzeni inşa etmenin iki yolu vardır biri fetih, diğeri meşruiyettir (Kissinger, 1977: 1). Vestfalya'dan itibaren devletlerin kendi sınırları içerisinde egemen olduğuna dair kurulan uluslararası bir düzen vardır. İmparatorluklar tarafından kurulan bu düzen modern devletin ortaya çıkmasından sonra da devam ettirilmiştir. Modern devlet öncesi dönemde, krallar meşruiyetlerini Tanrı'ya dayandırarak içeride halkın rızasını kazanmışlar dışarıda ise fethettikleri topraklarla yeryüzündeki egemenliklerini arttırmışlardır. Modern devletle birlikte ise iktidarların meşruiyet kaynakları farklılaşmış ve eşitlik, adalet, özgürlük gibi kavramları içeren seküler bir zemin kazanmıştır. Yeryüzünde kendisini Tanrı'nın temsilcisi olarak gören krallardan, kendisini uluslararası düzenin kurucusu ve şekillendiricisi olarak gören devletlere doğru yaşanan bu tarihsel süreç meşruiyetin her dönemde ihtiyaç duyulan bir kavram olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmada ele alınan iki örnekte de kendisini uluslararası düzenin kurucusu ve şekillendiricisi olarak gören devletlerin egemenlik alanlarını arttırmak için yaptıkları askeri müdahalelere meşruiyet kazandırma çabaları görülmektedir. Zira yapılan askeri müdahaleler sonucu bu ülkelerde meşru iktidarın yeniden inşa edilmesi gerekmektedir. Örneklerde ele alınan ABD ve Rusya, BM Güvenlik Konseyinin beş daimi temsilcisinden ikisini oluşturmaktadır. Bu anlamda ABD ve Rusya uluslararası düzeni şekillendirmede kendilerini söz sahibi görmekte ve bu nedenle de dünyadaki önemli yerleri ve kaynakları fethetmek değilse de kontrol etmek istemektedirler. Bunu yaparken de meşruiyet zemininde kalarak müdahale ettikleri ülkede yeniden inşa edilecek olan iktidarın hem içeride hem de dışarıda rıza görmesini sağlamaktadırlar. Aynı zamanda bu devletler, askeri müdahaleyi gerçekleştirmeden önce oluşturdukları meşruiyet zeminiyle düşüncelerinin eyleme dönüşmesi sürecinde hem içeride hem de dışarıda yürüttükleri müzakerelerde haklılık gerekçelerini ortaya koymaktadırlar. Putnam'ın iki aşamalı oyun teorisiyle açıkladığı bu müzakere sürecinde meşruiyet kavramının nasıl bir rol üstlendiği araştırmanın inceleme alanını oluşturmaktadır. İnceleme alanı dâhilinde ele alınan iki örnekle de bu sürecin nasıl yürüdüğüne ilişkin somut çıkarımlar elde edilmeye çalışılacaktır.

2. Putnam'ın İki Aşamalı Oyun Teorisi ve Teorinin Meşruiyetle Bağlantısı

Robert Putnam 1988 yılında yazdığı "Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games" adlı makalesinde devletlerin iç ve dış

politikalarının oluşumunda etkili olan dinamikleri tartışmış ve bir devletin iç ve dış politikasının birbirinden bağımsız oluşturulamayacağına dikkat çekmiştir. Putnam makalesinde iç politika ile uluslararası ilişkilerin arasındaki durumu “entanglements” sözcüğü ile ifade etmiş bu ikisi arasındaki karmaşık yapıyı çözümlmek yerine bu yapının ne zaman ve nasıl oluştuğuna dair teorik bir yaklaşımda bulunmuştur.

İki Aşamalı Oyun Yaklaşımı'nın uluslararası müzakerelere katılan dinamikleri açıklamasının yanı sıra, bu yaklaşımın en güçlü yönlerinden biri de uluslararası ilişkiler disiplininde devletleri üniter rasyonel aktörler olarak gören realist paradigmaya uzak duran bir perspektife sahip olmasıdır. Bu nedenle yaklaşım, ulusların etkileşim yollarını etkileyen faktörleri düşünmenin alternatif bir yolu olarak görülmektedir. İki aşamalı oyun analizi iç tercihlerin ve kurumların uluslararası siyaset üzerindeki etkisini gözlemleyebilmek ve değerlendirebilmek için bir çerçeve sunmaktadır (Trumbore, 1998; 545-546). Bununla birlikte, genel olarak İki Aşamalı Oyun Yaklaşımı'na yönelik yapılan temel eleştiri, şu ana kadar açıklanan iki aşamalı oyunun tam teşekküllü bir teoriden çok, bir metafor olarak görülmesidir. Moravcsik, metafordan teoriye geçiş yapmak için bu yaklaşımın üç temel kuramsal yapı taşına ihtiyacı olduğuna dikkat çekmektedir. Bunlar; iç politika şartları, uluslararası müzakere ortamı ve devlet adamının tercihleridir. Moravcsik'e göre iç politika şartları, “win-set” in (pazarlık marjının) doğası ile ilgilidir ve bütün süreci kuşatan bir yapıdadır. Dış yapıyı oluşturan uluslararası müzakere ortamını ise devletlerarası pazarlık sonuçlarının belirleyicileri oluşturmaktadır (Moravcsik, 1993: 23). Buradan hareketle çalışmada Putnam'ın “win-set” kavramıyla açıkladığı pazarlık marjının doğasının ve uluslararası müzakere ortamının oluşumu ile devlet adamının tercihleri üzerinde meşruiyet kavramının rolü, seçilen iki örnek olay üzerinde incelenmektedir. Bu bağlamda inceleme, Putnam'ın İki Aşamalı Oyun teorisine ara değişken olarak meşruiyet kavramının eklenmesi hedefine yönelik olarak yapılmakta ve böylece yapılan bu inceleme ile Moravcsik'in teorik yapı taşlarına katkı sunmaya çalışılmaktadır.

Putnam, iç ve dış politikadaki karmaşık yapının teorik gelişme düzeyini göstermek için konuyla ilgili çalışan yazarların yaklaşımlarını (James Rosenau'nun Bağlantı Yaklaşımı, Karl Deutsch ve Ernst Haas'ın Bölgesel Entegrasyon Teorisi, Joseph Nye ve Robert Keohane'nin Karşılıklı Bağımlılık ve Ulusötecilik Yaklaşımı, Graham Allison'un Bürokratik Politikalar Modeli, Peter Katzenstein ve Stephen Krasner'in Uluslararası Politik İktisat) incelemiş ve kendi teorisine, bu kişilerin çalışmalarını dayanak göstermiştir (Putnam, 1988: 430-433). Putnam, teorisine dayanak oluşturmak için yaptığı inceleme neticesinde devleti tekil bir yapı gibi görmeyerek “merkezi karar alıcılar” şeklinde ifade edilebilecek “central decision makers” kavramıyla nitelendirmiş

ve çoğul bir yapı olarak görmüştür. Bu çoğul yapı içerisinde yürütme görevini üstlenen yöneticilerin, içte ve dıştaki havaya maruz kalmaları nedeniyle, yerel (*domestic*) ve uluslararası (*international*) baskı grupları arasında arabuluculuk yapmada (*mediating*) özel bir role sahip olduğunu belirtmektedir (Putnam, 1988: 430-433).

Putnam'ın özel bir rol olarak gördüğü arabuluculuk görevi, bir bakıma da Andrew Moravcsik'in siyaset kurumlarının, sivil toplumdaki bireylerin ve grupların çıkarlarının siyasal alana girmelerinde üstlendiği kritik rol için kullandığı aktarım bağı "transmission belt" kavramı ile de örtüştürülebilir (Moravcsik, 2010: 3-4).¹ Moravcsik uluslararası ilişkilerde liberal teoriyi açıklarken iki varsayım kullanır. Bunlardan ilki; devletler, toplumsal tercihleri temsil ederler varsayımdır. Bu varsayıma göre bir devletin tercihi o devleti oluşturan yerel toplumun bazı alt grupları tarafından belirlenmektedir. İkinci varsayım ise; devlet tercihleri arasındaki karşılıklı bağımlılığın, devlet davranışlarını etkilediğidir (Moravcsik, 2010: 3).

Buna göre de uluslararası politika, temel aktörü devlet olan bir siyasal süreç olmaktan çıkarak çok taraflı ilişki ve etkiler bağlamında düşünülmesi gereken birden çok aktörün rol aldığı etkileşim süreci olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bir devletin uluslararası bir anlaşmayı yapabilmesi için merkezi karar vericilerin hem iç koalisyonların hem de dış koalisyonların çıkarlarını göz önünde bulundurmaları ve aynı zamanda da bu iki grubun çıkarları arasında bir aktarım sağlamak durumundadır (Öraz, 2011: 1611-1612). Zira merkezi yürütme görevini üstlenen yöneticilerin, iç ve dış politikayı oluşturan baskı gruplarını, yapılacak bir anlaşma için, asgari müşterekte buluşturabilmeleri için iki katman arasında bir bağa ihtiyaç duyulacaktır. Merkezi karar alıcıların oluşturacağı bu bağ ile iç ve dış baskı gruplarının çıkarları birbirine yaklaştırılabilecektir. Böylelikle de bu iki grup arasında bir aktarım sağlanabilecektir.

Putnam bir ülkenin yerel yapısının uluslararası alandaki etkileşimini iki aşamalı oyun metaforu ile açıklamaktadır. Bu metafora göre tanımlanan iki aşama ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleştirilen müzakereleri kapsamaktadır. Ulusal düzeyde gerçekleşen müzakerelerde yerel gruplar çıkarları doğrultusunda hükümete baskı yaparak hükümetlerin kendilerine uygun politikalar takip etmesini hedeflerken; hükümetler de bu yerel gruplarla

1 Andrew Moravcsik'in "Liberal Theories of International Relations: A Primer" isimli çalışması herhangi bir yerde yayınlanmamıştır. Bu çalışmaya, Princeton Üniversitesi'nin web sitesindeki Moravcsik'in bütün çalışmalarının yer aldığı "https://www.princeton.edu/~amoravcs/publications.html" internet sayfasından erişebilirsiniz.

oluşturacağı koalisyonlarla içerdeki gücünü arttırmayı hedeflemektedir. Uluslararası düzeyde gerçekleştirilen müzakerelerde ise ulusal hükümetler yerel baskı gruplarını ikna edebilecek maksimum yeterlikte bir anlaşmanın yollarını arayarak, dış işlerindeki gelişmelerin olumsuz sonuçlarını minimize etmeyi hedeflemektedirler (Putnam, 1988: 434). Zira iki aşamalı oyun metaforunun her iki aşaması da, içerdeki egemenlik ve uluslararası alandaki karşılıklı bağımlılık faktörleri olduğu sürece, merkezi karar verici konumunda hükümetler tarafından göz ardı edilemez. Bu anlamda hiçbir siyasal oyun ya da hamle, iç ve dış bileşenlerin o sistem üzerinden karşılıklı desteğini alamazsa başarılı olamaz.

Oyunun her iki aşamasında da var olan hükümet başkanı dışarıdaki oyun masasında yabancı mevkidaşları ile oturduğunda yanlarında diplomatlar ve dış politika danışmanları yer alırken; arka plandaki içerdeki masanın etrafında ise partiler, parlamenterler, yerel basın temsilcileri, danışmanları, önemli çıkar gruplarının temsilcileri yer alır. İç ve dış bileşenler olarak tanımlayabileceğimiz bu oyuncuların rasyonel seçimler yaptığı varsayılır (Putnam, 1988: 434). Bu varsayıma göre aktörler, davranışlarını kendi amaçlarına ulaşmalarını sağlayacak en uygun şekilde biçimlendirirler (Nugent, 1999: 509). “Rational Choice” olarak adlandırılan bu seçim; alternatif eylemlerin sağlayacağı faydalar hesaplanarak verili şartlar altında maksimum faydayı sağlayacak eylem için karar verilmesidir (Schimmelfennig, 2004: 75). Bu kararın verilmesi sürecinde gerçekleştirilen iki aşamalı oyun arasındaki uyum önemlidir. Zira Putnam’ın varsayımına göre bu uyumu sağlayan güçlü teşvikler bulunmaktadır. Bu nedenle de bu süreçteki aşamalarda yaşanan bazı söylem farklılıkları göz ardı edilebilmektedir (Putnam, 1988: 434). Ancak Putnam’a göre bu süreçte göz ardı edilmemesi gereken unsurlar da vardır. Bu unsurlar Putnam’ın varsayımlarını teoriye taşıyan ve aynı zamanda iki aşamalı oyunu kuran kurallar olarak nitelendirebilir.

Putnam’ın göre ulusal hükümetler, iki aşamayı eş zamanlı olarak sürdürmeye çalışırlar. Hükümetlerin bu süreçte doğaçlama davranmaları beklenemez zira hükümetlerin bu süreçte belli bir plan dâhilinde hareket etmeleri beklenir. Bu plan dâhilinde de iç bileşenlerin desteğini almak için bazı koalisyonlar kurmak gerekir. Diğer taraftan da hükümetler dışarıda yine bu plan dâhilinde ve içerdeki bileşenlerden alınan desteğe uygun olarak ülkelerindeki iktidarını güçlendirecek şekilde iç talepleri karşılamaya yönelik pazarlık yapmayı tercih ederler (Rosamond, 2000: 36). Bu açıdan bakıldığı zaman Putnam’ın teorisinde belirleyici unsurun yerel yapı/içerisi/ulusal ortam (*domestic*) olduğu söylenebilir.

Bu çerçevede Putnam teorisini iki aşamada yapılandırır. Birinci aşama, müzakereciler arasında pazarlık yapılarak geçici bir anlaşmaya varılması, ikinci aşama ise anlaşmanın onaylanıp onaylanmayacağı hakkında her grubun bileşenleri içindeki tartışmaların ayrılmasıdır. Bu iki aşama arasındaki teorik

bağlantıyı uygulamaya koymak için birinci aşamadaki geçici anlaşmanın ikinci aşamada da onaylanması gerekmektedir. Bu noktada müzakere ve onaylanma safhasındaki ardışık ayrıştırma tam bir açıklayıcılık sağlamasa da niyetlerin sergilenmesi bakımından kullanışlıdır. Uygulama aşamasında beklenti etkileri oldukça önemli olacaktır. Bu nedenle ikinci aşama öncesindeki istişare ve pazarlıklar birinci aşamanın başlangıç konumunu şekillendirebilir. Buna karşılık ikinci aşamadaki onaylanma ihtiyacı da birinci aşamadaki pazarlığı etkiler. Hatta ikinci aşamadaki reddedilme beklentileri resmi bir açıklama olmasa dahi birinci aşamadaki müzakerelerin askıya alınmasına neden olabilir. Bu nedenle pek çok müzakerede iki aşamalı süreç defalarca tekrarlanabilir. Zira müzakereciler bu süreçte muhtemel bir anlaşmanın zemini aramakta ve bunu yaparken de iç bileşenlerin görüşlerini yoklamaktadırlar. Aynı zamanda bu süreçte iç bileşenlerin görüşlerinin değişikliğe uğraması halinde süreç daha da karmaşık bir hale gelebilir. Netice itibarıyla birinci aşamadaki anlaşmanın ikinci aşamada da onaylanma şartı; iki aşama arasında, kritik öneme sahip olan, teorik bağlantının kurulmasını gerektirmektedir (Putnam, 1988: 435-436). Dolayısıyla iki aşama arasında bir bağ (Moravcsik’in kullandığı şekliyle aktarım bağı) ya da bağlantı (Putnam’ın kullandığı şekliyle teorik bağlantı) kurulması sürecin kesintiye uğramaması için elzemdir.

Putnam teorisini iki ana aşamada yapılandırmışsa da bu iki ana aşamayı biçimlendiren bileşenlerin önemine dikkat çeker. Zira oyunun kazanılması bileşenlerin pazarlık performansına bağlıdır. Diğer bir deyişle birinci aşamada yapılan geçici anlaşmanın onaylanması ikinci aşamadaki grupların tartışmalarının neticesine bağlıdır. Bu tartışmaların sonunda yapılacak bir oylamada çoğunluğun elde edilmesiyle anlaşma onaylanacaktır. Dolayısıyla anlaşmanın kaderi bir anlamda ikinci aşama için belirlenmiş bileşenlerin elindedir. Bu nedenle Putnam, ikinci aşamadaki bu onaylanma sürecinde “win-set” kavramın süreç üzerindeki belirleyici rolüne dikkat çeker (Putnam, 1988: 437). “Win-set” bir anlamda ikinci aşamada belirlenmiş bileşenlerden oluşan, birinci aşamadaki muhtemel tüm anlaşmaların onaylanmasını ve bir seçim sırasında gerekli çoğunluğun elde edilmesini sağlayacak pazarlık marjıdır. Kazanç durumu üzerinde çok önemli etkisi olan bu pay aynı zamanda taraflar arasındaki pazarlık sürecini şekillendiren bir unsurdur.

İkinci aşama “win-set”lerinin sınırları, birinci aşama anlaşmalarının anlaşılması için çok önemlidir. Zira “win-set”lerin genişlemesi birinci aşama anlaşmalarının onaylanma ihtimalini ve uluslararası pazarlıktan elde edilen ortak kazancın dağılımını etkileyecektir. Ayrıca müzakereci tarafından “win-set”inin daha büyük algılanması birinci aşamadaki diğer müzakerecinin gözünü korkutabilir. Bununla birlikte Putnam “win-set”in boyutunu etkileyen üç faktör olduğunu belirtir. Birinci faktör; gücün dağılımı, tercihler ile ikinci aşama

bileşenleri arasındaki koalisyonlardır. İkinci faktör siyasi kurumlar, üçüncü faktör ise birinci aşama müzakerecisinin stratejileridir (Putnam, 1988: 437-452). Dolayısıyla “win-set”ler, iki aşama arasındaki ilişkinin gidişatı üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir.

Bu iki aşama arasındaki ilişkiyi etkileyen durumlardan bir diğeri ise belirsizliktir. Belirsizlik bir pazarlık aracı olabildiği gibi aynı zamanda bir ayak bağı da olabilir. Belirsizlik eğer karşı tarafın “win-set”inin boyutu ile ilgili ise istem dışı çekilme riskini arttırabilir ama aynı zamanda müzakereciler kendi “win-set”ini olduğundan az göstererek karşı tarafı yanıltıcı bir özendiriciye sahip olabilirler. Bu anlamda belirsizlik durumu taraflar için riskli olduğu kadar avantajlı bir durum da sağlayabilir. Uluslararası baskılar ile baş müzakereci ve onun tercihleri de iki aşama arasındaki ilişkide önemli etkiye sahiptir. Bazı durumlarda uluslararası baskılar, yerel dengeleri sarsarak iç politikaya yansır (Putnam, 1988: 450-459). Dolayısıyla iç politikada değişen dengeler uluslararası müzakereleri etkileyebilme potansiyelini taşımaktadır.

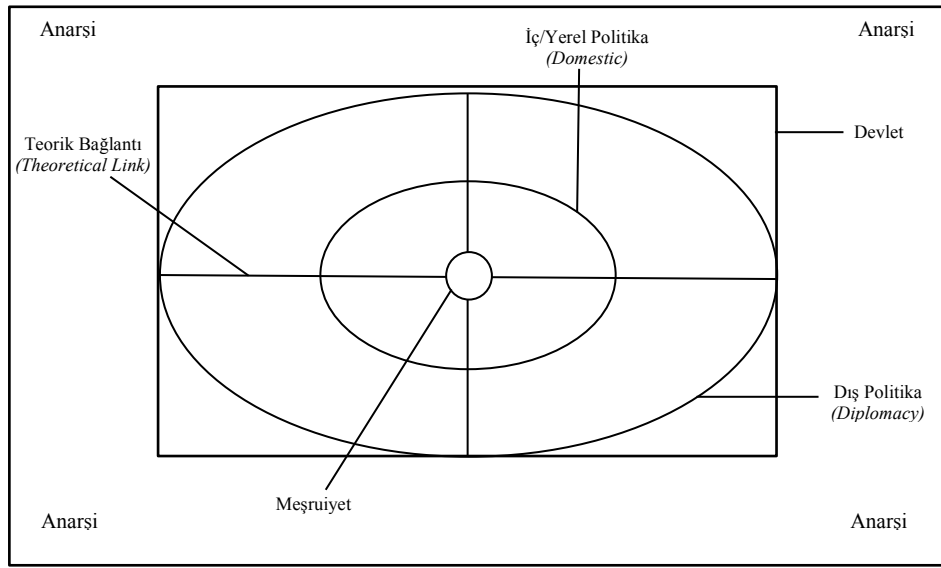
Putnam teorisinde; devleti, yekpare bir yapı olarak görmemektedir. Toplumlar farklı gruplardan oluşan heterojen yapılardır. Dolayısıyla toplumdaki bu farklı grupları temsil eden devletin, homojen bir yapı gibi davranması beklenmemektedir. Buna bağlı olarak devletlerin, üzerinde tartışılmayacak yegâne bir ulusal çıkara sahip olduğundan söz etmek de oldukça zor gözükmemektedir. Bu durum Putnam’ın teorisini, daha açıklayıcı bir çerçeve olması adına, işlerlik kazandıracak bir kavramı gerekli kılmaktadır. Zira Putnam’ın teorisine göre; uluslararası bir anlaşmanın yapılabilmesi için devleti oluşturan bu farklı grupların (çıkartları birbiriyle örtüşmeyen) onayının alınması gerekmektedir. Bu onayın alınmasını ve içerisi ile dışarı arasında teorik bir bağlantı kurulmasını meşru hükümetler sağlamaktadır.

Devletin oluşum sürecinin merkezinde yer alan meşruiyet kavramı bir anlamda bu devleti yöneten hükümetler için de gücün kaynağını temsil etmektedir. Hükümetler işbaşına gelmek, icraatlarını yürütmek ve hatta görevi devretmek için bu kaynaktan beslenmek durumundadır. Zira sosyolojik açıdan farklı toplumsal kesimlerin rızasını elde edebilmiş, devlet ile toplum arasındaki bütünleşmeyi sağlamış olan devlet, güçlü bir devlettir (Hall ve Ikenberry, 2005: 19). Bu nedenle Putnam’ın teorisinin birinci aşamasında müzakereciler arasında yapılan geçici anlaşmanın oluşması ile bu anlaşmanın ikinci aşamada onaylanmasına ilişkin her grubun iç bileşenleri arasında yürütülen tartışmalarda, “çıkart”a göre daha kapsayıcı ve kuşatıcı bir ara değişken ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Çalışmada meşruiyet kavramının bu ara değişken ihtiyacını karşıladığı savunulmaktadır. İki aşama arasındaki teorik bağlantının kurulmasında meşruiyet kavramı ontolojik ve işlevsel bir öneme sahiptir. Bu nedenle meşruiyet

zemini oluşmayan salt karşılıklı çıkarlar üzerine inşa edilen bir anlaşmanın sağlanması veya dış politika eyleminin yürütülmesi her zaman mümkün görünmemektedir. Başka bir deyişle uluslararası bir anlaşmanın yapılabilmesi, gerekli olan “iki aşamadaki onaylama süreci” meşruiyet zemininin sağlanması ile mümkün olacaktır. Şekil 1’de oluşturulan bu yapı İki Aşamalı Oyun Teorisi’nde meşruiyet kavramının rolünü göstermektedir.

Şekil 1: İki Aşamalı Oyun Teorisinde Meşruiyetin Rolü

Şekil 1’de görüldüğü üzere meşruiyet kavramı devletin tam merkezinde yer almaktadır. Bu anlamda meşruiyet; bir devletin anayasasının oluşturduğu yasallık, otorite ve egemenliği oluşturan bir güç kaynağı olarak görülmektedir (Özlük, 2008:5-7). Bu noktadan hareketle, devletin merkezinde yer alan bu güç kaynağının hükümetler tarafından politikalarını meşrulaştırmak için bir araç olarak kullanılması, meşruiyetin işlevsel yönü olarak ifade edilmektedir. Bu güç kaynağını kullanma hakkını elinde bulunduran hükümetler (merkezi karar vericiler) uluslararası bir anlaşmanın onaylanma aşamasında, meşruiyet kavramını bir araç olarak kullanarak katmanlar arasındaki bağlantının kurulmasını sağlamaktadırlar. Katmanlar arasındaki bağlantının kurulması da nihai anlaşmanın yapılmasını kolaylaştırmaktadır. Putnam’a göre; nihai anlaşmanın yapılması ile “win-set”lerin boyutları, birbiriyle doğrudan ilişkili olduğundan, bu süreçte; meşruiyet kavramının, hükümetlerin “win-set”lerini genişleten bir etkisi olduğu ileri sürülebilir.

Putnam'ın iki aşamalı oyun teorisi devlet merkezli diğer teorilerin aksine ulusal çıkarın gerektirdikleri hakkında yerel bir çatışmanın kaçınılmaz olduğunu belirtir. Teoriye göre merkezi karar vericiler yerel ve uluslararası gereklilikleri eş zamanlı olarak asgari müşterekte buluşturmak durumdadırlar. Bu durumda olan devlet adamları stratejik fırsatlar ve ikilemlerle karşı karşıyadır. Netice itibarı ile bu teorik yaklaşım, yerel yapı ile uluslararası ilişkiler arasındaki karşılıklı etkinin deneysel görüntülerini organize eden ve genişleten kavramsal bir çerçeve oluşturmuş ve aynı zamanda dış politika ile iç politika arasında bağlantıların özellikleri vurgulamıştır (Putnam, 1988: 459-460). Bu özellikler çerçevesinde Lieberfeld; (2008) 1993 yılında yapılan İsrail ile Filistin Kurtuluş Örgütü(FKÖ) arasında Oslo'da yürütülen gizli görüşmeleri dönemin karar vericilerinin anılarından yola çıkarak incelemiştir. İncelemede Putnam'ın teorisi çerçevesince koşulların olgunlaştığı ancak buna rağmen görüşmelerin bir anlaşmayla neticelenmediği görülmektedir. Lieberfeld incelemesinin sonuç bölümünde yaptığı değerlendirmesinde, bu durumu; geriye dönük olarak bakıldığında, kaçınılmaz görünmesine rağmen, bir İsrail-FKÖ anlaşmasının kismet olmadığını ve olgunlaşan koşulların mutlaka bir anlaşmayla sonuçlanmasının gerekmediğini belirterek açıklamaya çalışmıştır (Lieberfeld, 2008: 144).

Lieberfeld, buna ek olarak yine incelemesinin sonuç bölümünde; İzak Rabin ve Şimon Peres'in, Oslo sonrası Yaser Arafat'la temaslarını sürdürmede tereddüt ettiklerini belirtmekte ve bu tereddüdün gerekçesi olarak içerdeki muhalefeti göstermektedir. Putnam'ın "win-set" olarak tanımladığı pazarlık marjını genişletmek için içeride hangi tavizlerin verileceğini tartışmak yerli rakiplerin saldırılarını yoğunlaştıracaktır. Lieberfeld'e göre liderlerin bu saldırılardan korunarak nihai statü anlaşması için kritik olan halk desteğini muhafaza edebilmesi, anlaşmanın öngördüğü fedakârlıkların, ulusal çıkarları için olduğu konusunda kamuoyunu ikna etmelerine bağlıdır (Lieberfeld, 2008: 144-145). Bir anlamda Lieberfeld'in bu incelemesinden hareketle iktidarın yapacağı eylemlerde, özellikle de nihai bir anlaşmanın imzalanmasında, halkın rızasını alacak haklı bir gerekçeye ihtiyaç duyduğu görülmektedir. İktidarın kuşatıcı bir bütünlük arayışı da olan bu temel gerekçe Ferrarotti (1987) tarafından meşruiyet kavramıyla açıklanmaktadır. Bu nedenle iktidarların dışarda yapacakları anlaşma ya da yürütecekleri bir politika için kuşatıcı bütünlük arayışlarını göz ardı etmeleri mümkün görünmemektedir. Zira bu bütünlük arayışı iktidarlar için ontolojik bir anlam taşımaktadır.

Başka bir deyişle kamuoyunun onaylamadığı bir anlaşma ya da politikanın iktidar tarafından hayata geçirilmesi bu iktidarın meşruiyetini kaybetme tehlikesiyle yüz yüze kalması anlamına gelebilmektedir. Diğer taraftan iktidar; dışarıda yapacağı anlaşma ya da yürüteceği politika sırasında kamuoyunun

onayını alacak şekilde bu bütünlük arayışını sürdürmesi onun hem istediğini gerçekleştirmesini hem de varlığını sürdürmesini sağlamaktadır. Bu durum meşruiyet kavramının ontolojik ve işlevsel yönünü birlikte ortaya koymaktadır. İktidarlar meşru zeminlerini kaybettiklerinde, meşruiyetin ontolojik yönüyle karşılaşacaklarının bilincinde olduklarından dışarıda yapılacak anlaşma veya yürütecekleri politikalarda meşruiyete işlevsel bir nitelik kazandırarak hem hedefleri doğrultusunda hareket etme imkânı bulmakta hem de var oluşlarını tehlikeye atacak saldırılardan korunmaktadırlar.

Uluslararası ilişkilerde meşruiyet, bir devletin kuruluş aşamasında mevcut diğer devletler tarafından tanınmasıyla gerçekleşmiş en temel anlaşmadır. Bir devletin diğerleri tarafından tanınması sürecinde yapılan bu anlaşma, asgari düzeyde meşruiyet kaynaklarının karşılıklı olarak onaylanmasıdır. Dolayısıyla onaylanmış bu temel anlaşmalar, meşru bir devlet ile diğer meşru devletler arasındaki ontolojik bağlantıyı oluşturmaktadır. Dışarıda, devlet ve diğer devletler arasında olan bu bağlantı; içeride, devlet ve bireyler arasındadır. Devletin diğer devletlerle ve bireylerle ontolojik bağlantısını sağlayan ve bir bakıma Rousseau'nun "Toplum Sözleşmesi"ni andıran bu anlaşmalar, aynı zamanda devletin; meşruiyetin en temel kaidesine "insaniyet"e, bağlılığını da içermektedir. Bu anlamda meşruiyet oyununu biraz da "etiket" (*tag*) gibi gören Mulligan; her şeye rağmen bu oyundaki hukuki söylem içinde kavramın kendisi tarafından meşrulaştırılmış en temel kaideden, salt insanlık halinden, kaçılmayacağını da belirtmektedir (Mulligan, 2005: 369). Başka bir ifadeyle meşruiyetin ontolojik yönü devlet ve bireyler arasında olan "salt insanlık halinden" meydana gelen "ilk ana sebebe" dayalı "Toplum Sözleşmesi"nden kaynaklanırken; devlet ve diğer devlet arasında, ilk kuruluşta tanınmayı sağlayan temel anlaşmaya dayanmaktadır. Bu nedenle "İki Aşamalı Oyunun" içine meşruiyet kavramı hem ontolojik hem de işlevsel rolüyle dâhil olmaktadır.

Meşruiyet'in bu rolü Putnam'ın teorisindeki birinci aşama ile ikinci aşama müzakerelerinde ve hükümetlerin iki aşama arasındaki aktarım bağına ya da teorik bağlantıyı kurmaları gereken süreçte kendini göstermektedir. Aynı zamanda meşruiyetin bu işlevsel ve ontolojik rolü "win-set"lerin boyutunu da etkileyen bir faktördür. Zira sağlam bir meşruiyet zemini; ikinci aşamadaki iç bileşenler arasında yürütülen müzakerelerde pazarlık payını genişleten bir etki yaratabilmektedir. Şekil 1'de teorik bağlantının bir ucunda meşruiyet, diğer ucunda ise dış politikanın ve aynı zamanda devletin sınırları bulunmaktadır. Bu sınırlar aynı zamanda yapılacak bir uluslararası anlaşmanın tarafı olan diğer devletlerin sınırlarıyla bu devletin sınırlarının kesiştiği noktalardır. Bu noktalar aynı zamanda uluslararası anlaşmanın gerçekleştiği yerleri temsil etmektedir. Dolayısıyla meşruiyet kaynağının her iki aşamada da üstlendiği bu işlevsel ve ontolojik rol; uluslararası bir anlaşmanın yapılabilmesi için teorik bağlantıyı

kuran hükümetler tarafından ihmal edilmemelidir. Bu anlamda meşruiyet kaynağının her iki aşamada da rıza gören nitelikte olması gerekmektedir.

Çalışmada seçilen örneklerde Putnam'ın teorisine katkı olarak sunulan meşruiyetin bu süreçteki rolüne dikkat çekilmektedir. Marra, Ostrom ve Simon'un (1990) halkın devlet başkanına desteğinin çeşitli yönlerini incelediği ve kamuoyunun karar alıcılar üzerindeki etkisine dair bir model oluşturma hedefi güden çalışmalarında; bir devlet başkanın dış politikanın yürütülmesinde, halk tarafından onaylanmasının, bu devlet başkanın eylem özgürlüğüne katkıda bulunduğu savunulmaktadır. Bu çalışmaya göre devlet başkanları dış politikalarını ustalıkla işlerken, kendilerini güvence altına almak için halkın onayına ihtiyaç duymaktadırlar. Powlick (1991, 1995) kamuoyunun dış politikaya etkisi üzerine ABD özelinde yaptığı çalışmalarda; kamuoyu etkisinin sadece halka cevap vermekle yükümlü seçilmiş kişiler tarafından değil, aynı zamanda dış politikaya yön veren diğer unsurlar tarafından da gerekli görüldüğüne ve arzu edildiğine dair yaygın bir görüş olduğunu belirtmektedir (Trumbore, 1998: 547). Buradan hareketle çalışmada ele alınan örneklerdeki devlet başkanlarının kamuoyuna yansıyan açıklamaları ve faaliyetleri incelenmekte ve G. W. Bush ile V. Putin'in kendilerini güvence altına almak ve eylem özgürlüklerini elde etmek için girdikleri çabaların meşruiyet kavramının ontolojik ve işlevsel yönüne karşılık geldiği ileri sürülmektedir. Çalışmanın sınırları içerisinde meşruiyet kavramının rolü, teorideki birinci aşama ile ikinci aşama ve bu aşamalar arasındaki bağlantının kurulması bağlamında incelenmektedir. Bu nedenle ele alınan örneklerde, Putnam'ın teorisi çerçevesince; karar alıcıların, iç ve dış kamuoyunu asgari müşterekte buluşturacak nitelikteki açık kaynaklara yansıyan açıklamaları incelenmektedir. Bu bağlamda çalışmada ele alınan örneklerde Bush ve Putin yönetimlerinin eyleme geçmeden önce içeride ve dışarıda yürüttüğü pazarlıklar, çalışmanın temel amacı Putnam'ın teorisini sınamak olmadığından, inceleme alanının dışında tutulmuştur.

3. ABD'nin Irak'a Müdahalesi Örneği

Güncel politik söylemde demokrasi kavramı meşruiyet kavramı ile çok yakından ilişkili bir hale gelmiştir. Günümüzde sıklıkla birlikte sunulan bu iki kavram, birbirinin olmazsa olmazı durumundadır. Hatta son dönemde demokrasi, meşruiyetin mihenk taşı olarak nitelendirilmektedir (Bodansky, 1999). Buradan yola çıkarak, meşruiyetin kaynakları arasında demokrasi kavramının da yer aldığı söylenebilir. Bu anlamda demokratik olan veya demokratik olduğunu iddia eden bir ülkenin yönetiminin politikalarını yürütürken meşruiyet zemininden uzaklaşması beklenmemektedir. Dolayısıyla çalışmada seçilen ABD'nin Irak'a

Müdahalesi Örneği, Putnam'ın teorisi göz önünde bulundurulduğunda, meşruiyetin uluslararası ilişkilerdeki rolünü açıklamak için zorlayıcı olmayan verimli bir alan sunmaktadır. Buna karşılık ikinci örnek ise (Rusya'nın Suriye'ye Müdahalesi Örneği) meşruiyetin bu rolünü açıklamada, birinci örneğe göre daha zorlayıcı görülmesi nedeniyle seçilmiştir. Zira ABD, Rusya'ya göre daha fazla kapsayıcı siyasi ve ekonomik kurumlara sahip olduğundan daha demokratik bir devlet olarak görülmektedir. Buna ek olarak, iç bileşenlerin belirleyici olduğu İki Aşamalı Oyun Teorisi'nin, yerel yapıları farklı olan, bu iki örnek üzerinde sınanması da çalışmanın amacına ulaşması açısından da önemli görülmektedir.

2000 yılının Kasım ayında ABD Başkanlık seçimlerini kazanan Cumhuriyetçi Parti adayı George W. Bush ile birlikte Clinton yönetiminin dış politikasına muhalefet eden “muhafazakâr-şahinler” de iktidara gelmiş oldular. Irak'ta rejim değişikliği yapılması gerektiğini düşünen yeni yönetim, dış politikanın yeniden şekillendirilmesi için haklı gerekçeler bulmak durumundaydı. 11 Eylül 2001 tarihinde, ABD'nin New York kentindeki Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kulelerine ve Washington kentindeki Savunma Bakanlığı'na

(Pentagon) yapılan uçaklı intihar saldırıları Bush yönetimin kendi politikalarını eyleme geçirmek için bulunmaz bir fırsat vermiştir. Saldırıların ardından teorik açıdan olmasa da pratik açıdan önemli bir değişim gösteren ABD'nin dış politikası, daha “saldırgan” ve “tek yanlı” (*unilateral*) bir eğilim sergilemiştir. Bu dönemde, ulusal çıkarlarına yönelik herhangi bir tehdide karşı eylemde bulunabilme anlayışını benimseyen Bush Yönetimi, “önleyici” (*preventive*) ve “önlem alıcı” (*pre-emptive*) saldırı düşüncelerini dış politikada yeni eğilim olarak görmüştür (Ataman ve Gökcan, 2012: 201). Bu yeni eğilim çerçevesinde 11 Eylül saldırıları, Bush yönetimi tarafından, terörizmin ABD içindeki yaşamlara ve dolayısıyla “uygar topluma” yönelik bir tehdidi, olarak görülmüştür (Kissinger, 2002: 263). Bush yönetimi bu tehdit algısını dış politikada gerçekleştireceği eylemlerin iç bileşenler tarafından onaylanması için bir gerekçe olarak görmüş ve bu algıdan hareketle, dışarıda geçici olarak yaptığı anlaşmaların içeride de güçlü bir şekilde kabul görmesini sağlayacak meşruiyet zeminini hazırlamıştır.

Bush'un 20 Eylül 2001 tarihinde Amerikan Kongresinde yaptığı konuşma (Bush, 2001); Putnam'ın teorisi çerçevesinde analiz edildiğinde iç ve dış bileşenlere yönelik ayrı ayrı verilen mesajlar görülmektedir. Bush bu konuşmasında, önceden belirlenmiş bir plan dâhilinde, ABD dış politikasında yaşanacak olan pratik değişimi açıklarken, içerisini ikna etmenin öneminin farkındadır. Bu nedenle konuşmasında kongreye bu süreçte gösterdiği liderlik nedeniyle şükranlarını sunar. Aynı zamanda Demokratlarla Cumhuriyetçilerin ortak hareket ettiklerini de dile getirir. Hatta bir Cumhuriyetçi olarak, Demokrat

Parti temsilcilerinin isimlerini tek tek sayarak onlara gösterdikleri dayanışma nedeniyle teşekkür eder. Bush, 11 Eylül saldırılarından sonra hükümetinin yapacaklarını haklı bir gerekçeye dayandırarak meşruiyet zemini oluşturur ve şöyle der: “Bu gece, biz tehlike uyandıran ve özgürlüğü savunmak için çağırılan bir ülkeyiz. Kederimiz öfkeye, öfkemiz de kararlılığa dönüştü. Ya düşmanlarımızı adalete teslim edeceğiz ya da onlara adaleti getireceğiz. Her şekilde adalet yerini bulacaktır” (Bush, 2001). Bush’un konuşmasında Cumhuriyetçilerle, Demokratların ortak hareket ettiğini vurgulaması gerçekleştireceği dış politika eyleminde yapacağı görüşmelerde (Örneğin: Tony Blair’ın desteğini almak için) pazarlık marjını genişletme amacını yansıtmaktadır. Bu konuşmada Bush; Cumhuriyetçiler ile Demokratları birlikte hareket ettiren temel gerekçeyi de “adalet” kavramıyla açıklar. Konuşmasının sonunda buna “özgürlük” ve “güvenlik” kavramlarını da ekler. Dolayısıyla Bush böylelikle iki aşama arasındaki teorik bağlantının meşru zemini oluşturma ve her iki aşamayı eş zamanlı olarak asgari müşterek buluşturacak kuşatıcı bir bütünlüğe erişme imkanı bulabilmiştir.

Bush’un bu cümleleri sadece içeriye yönelik değildir. Bush bu konuşmasında aslında bütün dünyaya seslenir. Zaten konuşmasının devamında dışarıdaki müttefiklerine ve onların halklarına yönelik mesajlar da vardır. Londra’dan Paris’e, Seul’dan Kahire’ye kadar dünyanın pek çok yerindeki Amerikan halkının acısını paylaşan ve onlara destek veren insanlara şükranlarını iletmektedir. Bush, bundan sonra atılacak adımların hem Amerikan vatandaşlarının hem de kendileriyle işbirliği yapacak olan devlerin çıkarına olduğunu da ifade eder. Ancak Bush, konuşmasını bu “ortak çıkar” kavramı üzerinde yoğunlaştırmaz. Zira Bush, ihtiyacı olanın farkındadır ve konuşmasını “çıkarcı”ya göre daha kuşatıcı ve kapsayıcı bir kavram olan “meşruiyet”i inşa edecek ifadeler üzerinde yoğunlaştırmaktadır.

Bu bölüm itibarıyla Putnam’ın teorisinin Bush’un konuşmasına yansıdığı söylenebilir. Bush müttefikleriyle birlikte önceden belirledikleri planı hayata geçirmeden önce iç bileşenlerden onay alması gerektiğini bilmekte ve buna uygun davranmaktadır. Hatta Cumhuriyetçilerle Demokratların birlikte hareket ettiğini söyleyerek dışarıdaki müzakerelerde avantaj elde etmeye çalışır. Bush konuşmasının devamında düşmanın aşırı İslamcı terör örgütü El Kaide olduğunu söyler ve tüm dünyaya tarafınızı seçin, diye seslenir. Kendileriyle birlikte olanları düşmana karşı savaşımaya davet eder.

Konuşmanın sonunda bu savaşı niçin ve nasıl yapacaklarını bir kez daha tekrarlayan Bush, bu mücadelenin ne kadar meşru olduğunu şu sözleriyle vurgular: “Bu mücadeleyi Amerikan halkı için, özgürlük ve güvenlik için yürütürken merhametli olmayacağım. Bu çatışmanın nereye varacağı bilinmese de sonucu kesindir. Özgürlük ve korku, adalet ve zulüm her zaman savaş

halindedir ve Tanrı'nın bu konuda tarafsız olmadığını biliyoruz.”(Bush, 2001). Bush'un bu konuşmasının ardından ABD; 11 Eylül saldırılarının kaynağı olarak gördüğü Afganistan'a, müttefikleriyle birlikte “Sonsuz Adalet” isimli askeri harekâtla girerek Taliban rejiminin devrilmesini sağlamıştır(Çiftçi, 2009: 211).Ancak Afganistan'da yapılan sadece savaşın ilk aşamasıdır. Zira “ikinci aşamada” Irak vardır (Özkan, 2003: 233).

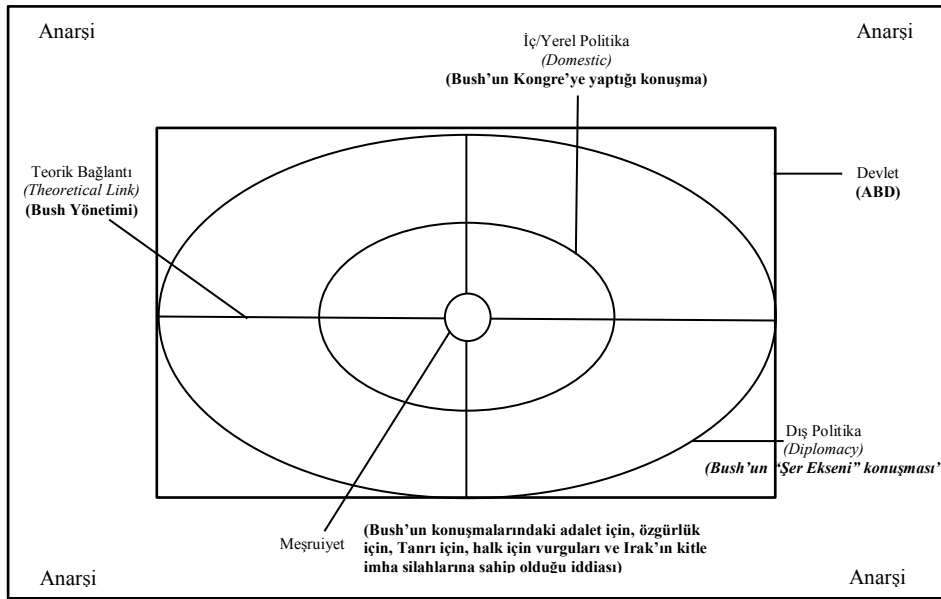
ABD kamuoyunda “Şer Ekseni” adını alan 29 Ocak 2002 tarihli konuşmasında Başkan Bush, Kuzey Kore, İran ve Irak'ı teröre destek vermekle ve dünya barışını tehdit etmekle itham etmiştir. Konuşmanın devamında Bush iki yeni hedef ortaya koymuştur. İlk hedef terörizmle mücadeleye devam etmek, ikinci hedef ise teröristlerle birlikte hareket eden devletlerin kimyasal, biyolojik ve nükleer kitle imha silahlarıyla dünya barışını tehdit etmesini önlemektir (Bush, 2002).

ABD bu hedefler çerçevesinde kitle imha silahlarını gerekçe göstererek 2003 yılının Mart ayında İngiltere'yi de yanına alarak Irak'a girmiştir. Savaşın gerekçesi olarak gösterilen kitle imha silahları hiçbir zaman bulunamamıştır. 2010 yılında ortaya çıkan Wikileaks belgelerinde, Irak'a yapılan müdahalenin iki yıl öncesinden hazırlandığı anlaşılmıştır. Belgelere göre; dönemin Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, Bağdat'a saldırıyı meşru kılmak için Saddam Hüseyin ve El Kaide arasında bir bağlantı bulunması talimatını vermektedir. Rumsfeld, 27 Kasım 2001 tarihinde ABD Komuta Merkezi Komutanı Tommy Franks' a “Irak yönetiminin başını kesmeye hazırlanın.” demektedir. Yine bu belgelerde, işgale meşruiyet kazandıracak üç senaryo üzerinde durulduğu ortaya çıkmıştır. Bu senaryolar: Saddam Hüseyin'in Kuzey Irak'taki Kürtlere karşı harekete geçmesi, ABD'nin, Saddam Hüseyin'in 11 Eylül'le bağlantısını keşfetmesi ve kitle imha silahları incelemeleri ile ilgili tartışma çıkmasıdır(CNN Türk, 2010).

Bu belgelerle birlikte, uluslararası bir anlaşmanın yapılması gerekli olan iki enstrümanın (fetih ve meşruiyet) da ABD tarafından kullanıldığı görülmüştür. Daha sonra 2016 yılında İngiltere'de yayınlanan Chilcot raporunda da ortaya konan bulgular bunu göstermektedir(The Iraq Inquiry, 2016). Modern devletler dönemi öncesinde imparatorlar, kendilerini Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak görmekte ve bu gerekçe ile yeryüzünün hâkimi olmak için fetih yoluyla uluslararası düzeni şekillendirmekteydiler. ABD'nin Irak'a Müdahalesi örneğinde de “kitle imha silahları” işgale bir gerekçe olarak sunulmuş ve bu meşruiyet zemininden hareketle dünya düzeni şekillendirilmeye çalışılmıştır. Bu konu her ne kadar çalışmanın sınırları dışında ise de meşruiyetin ontolojik ve işlevsel yönünü göstermesi bakımından önemlidir. Zira fetih için gereken işlevsel meşruiyet, düzenin yeniden inşasında ontolojik yönüyle ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu belgelerin ortaya koyduğu bir diğer husus da yapılacak olan bir anlaşmadan önce, meşruiyet zeminin belirlenmeye çalışıldığının göstermesidir.

Aynı zamanda yine bu örnekte; Bush hükümetinin, iki aşamalı oyunda meşruiyetin rolünün bilincinde olarak önceden belirledikleri planı hayata geçirirken, pazarlık marjını genişletmek için meşru bir zemin oluşturma çabası görülmektedir. Bu durumda iki aşama arasındaki teorik bağlantının kurulmasında meşruiyetin anahtar rolünün bir başka göstergesini oluşturmaktadır.

Şekil 2: İki Aşamalı Oyun Teorisine göre ABD'nin Irak'a Müdahalesi Örneğinde Meşruiyetin Rolü

Putnam'ın teorisine göre, ABD'nin Irak'a müdahalesinin gerçekleşmesi için içerisi ve dışarı arasında arabuluculuk görevini yerine getiren Bush; Kongre'de yaptığı konuşmayla iç bileşenlere yönelik mesajlar verirken, "Şer Eksenli" konuşmasıyla da dış bileşenlere seslenmektedir. Aynı zamanda Bush, Kongre'de yaptığı konuşmada dışarıyı ihmal etmezken, "Şer Eksenli" konuşmasında da içeriği ihmal etmemektedir. Zira müdahalenin gerçekleşmesi için içerisi ve dışarısının eş zamanlı olarak ikna edilmesi gerekmektedir. İki Aşamalı Oyun Teorisi'nin bu örnekte büyük ölçüde işlediği görülmektedir. Ancak bu süreçte teorinin göz ardı ettiği bir nokta bulunmaktadır. Bu da bu süreçteki meşruiyetin rolüdür. Öyle ki meşruiyet, bu süreci hem ontolojik hem de işlevsel yönüyle kuşatmıştır. Şekil 2'de görüldüğü üzere meşruiyet, İki Aşamalı Oyun'un odak noktasını oluşturmaktadır. Bush konuşmalarında, müdahalenin haklı gerekçelerini sıralarken; özgürlük, adalet ve Tanrı'ya atıfta bulunarak meşruiyetin ontolojik rolünden, kitle imha silahları vurgusuyla da

işlevsel rolünden yararlanmaktadır. Bu anlamda kapsayıcı ve kuşatıcı rolüyle meşruiyet müdahalenin gerçekleşmesinde anahtar bir rol üstlenmiştir. Başka bir ifadeyle Bush Yönetimi Irak' a müdahale öncesinde “eylem özgürlüğü” ve “kendini güvence altına alma” adına bir bütünlük arayışına girmiş ve bunu müdahaleye meşru bir zemin hazırlayarak bulmuştur.

4. Rusya'nın Suriye'ye Müdahalesi Örneği

Rusya, 2000 yılında Vladimir Putin'in iktidara gelmesiyle yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Bu kapsamda Putin dış politikada çok kutupluluğu teşvik ederek Rusya'nın dünyadaki konumunu güçlendirmeyi hedeflemiştir (Cankara ve Cankara, 2007: 193). Bu kapsamda 2015 yılında Rusya'nın Suriye'ye asker göndermesini ve hemen ardından DAESH hedeflerine hava operasyonlarını başlatmasının nedenini Rusya'nın, ABD'nin tek süper güç konumuna karşı bir hamle olarak değerlendirilmektedir. Rusya'nın “önleyici müdahale” olarak gördüğü Suriye müdahalesi, Rusya'nın dış politika gerekleri ve çıkarları açısından pek çok başka nedene de (Orta Doğu'daki bölgesel çıkarları, Suriye rejimiyle kadim birlikteliği ve Suriye'nin jeopolitik konumu vb. gibi) dayandırılabilir. Ancak çalışmanın sınırları içerisinde bu nedenlerin araştırılmasından ziyade Rusya'nın bu müdahale için nasıl bir gerekçe ortaya koyduğuna odaklanılacaktır. Sonrasında ise ABD örneğine kıyasla nispeten daha otoriter bir yapıya sahip olan Rusya'nın, bu gerekçeyi veya gerekçeleri içeride ve dışarıda nasıl kullandığı, Putnam'ın iki aşamalı oyun teorisi çerçevesinde incelenecektir.

Rusya'nın, Suriye ordusu teröristlere karşı karadan saldırı düzenlemeye hazır hale gelene kadar, Şam hükümetine havadan destek sağlama olarak gördüğü ve önleyici saldırı olarak tanımladığı askeri müdahalenin meşru zeminin, Rusya tarafından üç temel unsura dayandırıldığı söylenebilir. Bu müdahalenin meşruiyetini oluşturan ilk unsur Kremlin İdaresi Başkanı Rus Senatör Sergey İvanov'un açıkladığı şekliyle; Suriye lideri Esad'ın Putin'e, askeri yardımda bulunmasını rica etmesidir (Milliyet, 2015). Bu rica, egemen bir devletin vatandaşlarını koruma sorumluluğunu, yerine getiremediğini göstermektedir (Ulusoy, 2013: 274). Rusya Anayasası açısından bu durum bir başka devletin askeri yardım talebine cevap veren bir operasyon görüldüğünden, iç hukuk açısından bir meşruiyet kaynağı olarak değerlendirilebilir (Sputniknews, 2015). Senatör İvanov gazetecilere yaptığı açıklamada, “Federasyon Konseyi Devlet Başkanı'nın çağrısını destekledi. 162 kişi evet dedi, karşı gelen veya çekimser olan olmadı.” ifadesini kullanmıştır (Milliyet, 2015). Bu ifade, Putnam'ın teorisi açısından değerlendirdiğinde; birinci aşamada yapılan geçici anlaşmanın ikinci aşamada güçlü bir şekilde (oy birliğiyle)

onaylandığını ve içerisi ile dışarıları arasındaki teorik bağlantının kurulduğunu göstermektedir.

Bu bağlantının kurulmasını sağlayan meşruiyet zeminini oluşturan ikinci unsur da DAESH'le mücadele, dolayısıyla terörizmle mücadeledir. Bu unsur hem uluslararası alanda hem de iç politikada meşruiyet sağlamıştır. Putin, DAESH'le Suriye'de mücadele edeceklerini söylerken DAESH içerisinde çarpışanlar arasında 2 bine yakın Rus vatandaşının olduğunu ifade etmiştir (Sputniknews, 2015). Bu ifadeyle; içerisi için meşruiyet zeminini oluşturan Putin, "Teröristlerle baş etmenin tek ve en doğru yolu önleyici hareket etmektir. Eğer teröristler Suriye'de başarılı olursa, Rusya'ya da gelebilirler. Bunun olmasını beklememeli, onları ele geçirdikleri bölgelerde savaşarak yok etmeliyiz." (Sputniknews, 2015a)² diyerek de uluslararası alandaki meşruiyet zeminini oluşturmuştur. Putin bu ifadeleriyle "Suriye'deki terör örgütleri mensuplarının Rusya topraklarına gidip, Rusya vatandaşlarını öldürmesi mi söz konusu ki Rusya önleyici müdahaleye gidiyor?" sorusuna da cevap vererek, Rusya'nın terörizmle mücadelesini ve Suriye'ye müdahalesini uluslararası hukuka uygun olduğunu göstermeye çalışmıştır.

Putin, Suriye'ye davetle müdahale edeceklerinin ilk sinyallerini BM 70. Genel Kurul Toplantısı'nda, 10 yıl aradan sonra yaptığı konuşmada "Suriye hükümetiyle işbirliği yapmamak hata" ifadesini kullanarak vermiştir. Rusya'nın dış politikası açısından da büyük önem arz eden bu konuşmada Putin; Rusya'nın ortaklarıyla uzlaşma temelinde çalışmaya hazır olduğunu ifade ettikten sonra, "BM'nin altını oyma girişimleri çok tehlikeli. Bu durumda kolektif çalışma yerine bencillikle domine edilmiş bir dünya ile karşılaşırız" demiş ve Soğuk Savaş'ın ardından dünyanın tek merkezden domine edilme durumuna da karşı olduklarını dile getirmiştir (Milliyet, 2015a)³. Putin'in bu konuşmasının Suriye ile ilgili kısmının son bölümünde "BM Genel Kurulu'na, DAESH ile mücadele eden tüm güçlerin koordine edilmesini sağlayacak bir karar tasarısı sunacağız. Bu koordinasyon BM Şartı temelinde olmalı." (Milliyet, 2015a) diyerek de meşruiyet zemininin önemine dikkat çekmiştir.

Putin'in Rus hava kuvvetlerine Suriye'deki DAESH hedeflerine operasyon düzenleme yetkisi verilmesinden sonra Hükümet yetkilileriyle düzenlediği toplantıdaki konuşmada; Rusya'nın Suriye'ye müdahalesinin Birleşmiş Milletler(BM) nezdinde yürüttüğü çalışmalarla ve Güvenlik Konseyinden aldığı izinle gerçekleştirildiğini belirtmesi de meşruiyet zeminini oluşturan üçüncü unsur olarak değerlendirilebilir. Bu unsur, uluslararası meşruiyet açısından çok önemlidir. Bu önemim farkında olan Rus lider; Şam hükümetinden gelen "Suriye

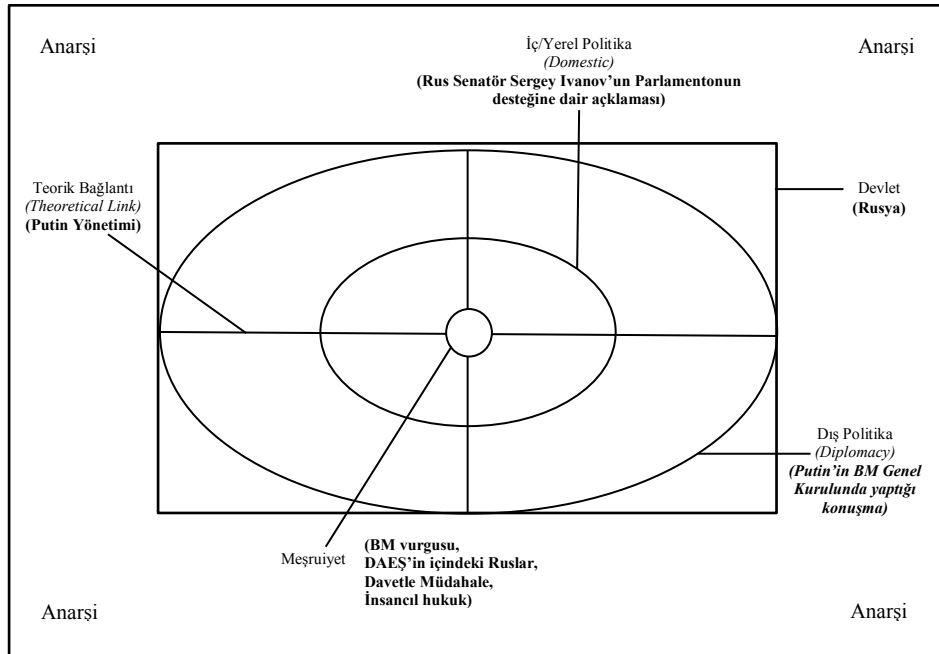
2 <https://sptnkne.ws/exND>

3 <http://www.milliyet.com.tr/putin-den-bm-de-cok-carpici/siyaset/detay/2123868/default.htm>

ordusuna askeri yardım talebi” çerçevesinde, uluslararası hukuka uygun davrandıklarının altını çizdikten sonra “Terörizmle mücadele, BM Güvenlik Konseyi kararı çerçevesinde ya da yardıma ihtiyaç duyan ülkelerin talebi doğrultusunda yürütülmeli.” (Sputniknews, 2015a)diyerek de bu sürecin meşru bir zemin de ilerleyeceğini bir kez daha vurgulama gereği duymuştur.

Rus yönetimin meşruiyet vurgusu müdahale sırasında ve sonrasında da devam etmiştir. Örneğin, Rus jetlerinin Suriye'nin kuzeybatısındaki İdlib kenti yakınlarında düzenlediği hava operasyonunda DAES'in kontrolünde olan bir komuta merkezinin ve silah deposunun imha edildiğine dair açıklama, Rusya Savunma Bakanlığı tarafından, operasyonun hemen ertesinde yapılmış, tüm hava saldırılarının Suriye ordusu ile koordineli biçimde gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Ayrıca hava operasyonlarının sivillerin yaşadığı bölgelerin dışında gerçekleştirildiğinin de altı çizilmiştir (Sputniknews, 2015b)⁴.Rusya Savunma Bakanlığı, bu açıklama ile insancıl hukuka uygun hareket ettiklerini vurgularken aynı zamanda operasyonların “davetle müdahale” kapsamında yürütüldüğünü göstermeye çalışmaktadır.

Şekil 3: İki Aşamalı Oyun Teorisine göre Rusya'nın Suriye'ye Müdahalesi Örneğinde Meşruiyetin Rolü

4 <https://sptnkne.ws/e2Qc>

Rusya, ABD'ye göre daha otoriter yapıya sahip bir devlet olmasına rağmen Putnam'ın teorisinin bu örnekte de işlediği görülmektedir. Putin'in, Suriye'ye müdahale öncesinde DAEŞ'in içinde yaklaşık iki bin kendi vatandaşının bulunduğunu belirtmesi, içeriye yönelik bir mesaj olarak görülürken; BM Genel Kurulunda yaptığı konuşma dışarıya yönelik olarak görülmektedir. Aynı zamanda Rus Senatörün; Putin'in Suriye'ye müdahale konusundaki destek çağrısının parlamento tarafından eksiksiz karşılık gördüğünü, belirtmesi de Rusya yönetiminin müdahaleyi iç bileşenlerin onayıyla yaptığını göstermektedir. Ancak buna ek olarak, ABD örneğinde olduğu gibi bu örnekte de meşruiyetin rolüne dikkat çekmek gerekmektedir. Zira Rusya yönetiminin, BM kararıyla ve Suriye hükümetinin davetiyle müdahaleyi gerçekleştirdiklerini belirtmesi, meşruiyetin bu süreçteki rolüne işaret etmektedir. Putin, İki Aşamalı Oyun'da teorik bağlantının kurulması için meşruiyet kaynaklarının kapsayıcı ve kuşatıcı gücünden faydalanmıştır. Ayrıca operasyonlar sırasında sivillerin zarar görmemesi için özen gösterildiğinin açıklanması da yine meşruiyete yapılan bir vurgudur. Netice itibarıyla İki Aşamalı Oyun'da Putnam'ın ihmal ettiği bu vurgu, örnek olayların incelenmesinde de görüldüğü gibi merkezi karar vericiler tarafından göz ardı edilmemiş aksine meşruiyetin bu süreçteki özel rolünden sonuna kadar faydalanarak, hedeflerini gerçekleştirmeyi başarmışlardır.

Sonuç

Merkezi karar vericilerin (hükümetlerin), uluslararası alanda politikalarını yürütürken içeride ve dışarıda oldukça karmaşık bir etkileşim içine girdiği görülmektedir. Çalışmada bu karmaşık etkileşimin çözülmesi için Putnam'ın İki Aşamalı Oyun Teorisi ve iki örnek olay kullanılmıştır. Örnek olayların Putnam'ın teorisi çerçevesince incelenmesiyle İki Aşamalı Oyun Teorisi'nin uluslararası politikaların belirlenmesinde yer alan karar alma süreçlerinde işlerliğinin olduğu görülmüştür. Ancak çalışmadaki örnek olaylar Putnam'ın teorisine meşruiyet kavramının eklenmesiyle ortaya çıkan çerçeveyi izah etmesi bakımından seçildiğinden, çalışmanın temel amacının "Putnam'ın teorisini sınamak" olmadığını belirtmek gerekir. Bu bakımdan çalışmada; literatürde, Putnam'ın teorisinin sınındığı başka çalışmalara atıf yapılmış ve bunlardan faydalanılmıştır. Bu bağlamda seçilen örnek olaylarda; açık kaynaklardan elde edilen veriler, karar vericilerin iç ve dış kamuoyunu eş zamanlı olarak asgari müşterekte buluşturma çabalarını göstermesi bakımından önemlidir. Bu sebeple içte ve dışta yapılan pazarlıkların belgelerini kullanmak; liderlerin, Ferrarotti'nin deyimıyla, "kuşatıcı bütünlük" (meşruiyet) arayışlarını göstermede yeterli olmayacağı düşünüldüğü için tercih edilmemiştir. Buna göre uluslararası bir anlaşmanın yapılması için gerekli olan dışarıda sağlanan geçici

mutabakat, teorinin birinci aşamasını oluştururken; geçici mutabakatın onaylanması için içerde yapılan tartışmalar ise ikinci aşamasını oluşturmaktadır. Teoriye göre hükümetlerin, bu iki aşamadaki iç ve dış bileşenleri rasyonel çıkarları doğrultusunda askeri müşterekte buluşturarak, anlaşmanın onaylanması için gereken teorik bağlantıyı kurmaları gerekmektedir. Teoride anlaşmanın ancak bu bağlantının kurulmasıyla mümkün olduğu savunulmaktadır. Dolayısıyla ikinci aşamadaki iç bileşenlerin onayını alamayan bir hükümetin uluslararası bir anlaşma yapmasının mümkün olmadığı iddia edilmektedir.

Bu iddianın sınanması için belirlenen ilk örneğe bakıldığında ABD, kapsayıcı siyasi ve ekonomik kurumları olan demokratik bir devleti temsil etmiştir. Bu anlamda, belirleyici varsayımı, iç bileşenlerin onayının alınması olan bir teori için, ABD örneği kolaylaştırıcı değişkeni oluşturmuştur. Zira gücün tek elde toplanmadığı, farklı gruplar ve kurumlarla paylaşılan, heterojen bir yerel yapıya sahip olan ABD örneğinde, iç bileşenlerin karar alma sürecinde etkili olduğu ve bu durumun hükümet tarafından önemsendiği görülmüştür. Bush'un Kongre'ye hitaben yaptığı konuşma bunu desteklemektedir. ABD'nin aksine Rusya ise çalışmanın zorlayıcı değişkenini oluşturmuştur. Zira Rusya, çalışmada kapsayıcı siyasi ve ekonomik kurumları sınırlı olan, homojen yerel yapıya sahip, otokratik bir devleti temsil etmektedir. Bu anlamda gücü farklı kurumlarla ve gruplarla sınırlı düzeyde paylaşan Rus yönetiminin dış politika ile ilgili alınacak kararlarda iç bileşenleri dikkate alarak, onların onayına başvurması beklenmemiştir. Ancak inceleme sonucu bunun böyle olmadığını göstermiştir. Rusya yönetimi Suriye'ye müdahale öncesinde iç kamuoyunu dikkate alarak onları bu müdahale konusunda ikna etmeye çalışmış ve Parlamento'nun onayına başvurmuştur. Dolayısıyla Putnam'ın teorisinin Rusya örneğinde de çalışmanın temel amacı bağlamında işlediği görülmüştür. Putin'in DAES'in içinde savaşan Rusların olduğunu söylemesi ve Senatör İvanov'un Parlamento'nun desteğinin alındığına dair açıklaması bunu desteklemektedir.

Çalışmada, Putnam'ın İki Aşamalı Oyun Teorisi'nin seçilen iki örnek üzerinde, çalışmanın temel amacı bağlamında, varsayımlarını gerçekleştirdiği görülmüştür. Ele alınan örneklerde incelenen süreçte; iki aşama arasındaki bağlantının kurulmasında çok önemli rolü olan meşruiyet kavramının göz ardı edildiği ortaya konulmuş ve böylelikle Moravesik'in Putnam'a, metaforanla teoriye geçiş yapmak için önerdiği, üç temel kuramsal yapı taşına katkı sunulmaya çalışılmıştır. Zira Moravesik'in; iç politika şartları, uluslararası müzakere ortamı ve devlet adamının tercihleri şeklinde sıraladığı bu yapı taşlarının, iki aşamalı oyunun odağını oluşturan meşruiyet kavramından bağımsız bir şekilde oluşmasının mümkün olamayacağı, seçilen örneklerdeki liderlerin konuşmalarından da anlaşılmaktadır.

Putnam teorisinde birinci aşamada yapılan geçici mutabakatın anlaşmaya dönüşmesi için ikinci aşamadaki iç bileşenlerin onayını alması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu anlamda içeride yürütülen pazarlıkların önemine vurgu yapan Putnam, aynı zamanda bu süreçteki “win-set” (pazarlık marjı) kavramının etkisi üzerinde durmaktadır. “Win-set” kavramının gruplar arasındaki çıkar farklılıklarını optimize eden bir faktör olduğunu belirten Putnam, müzakerelerin neticesini belirlemede anahtar rolü bu kavrama vermiştir. Ancak iki örnek incelendiğinde, kamuoyuna açık kaynaklardan elde edilen verilere göre meşruiyet kavramının bu süreçte daha kapsayıcı ve kuşatıcı bir rolünün olduğu görülmektedir. Putnam teorisinde “win-set”lerin, aşamaların kendi içinde yürütülen müzakerelerdeki etkisi üzerinde dururken; iki aşama arasındaki bağlantının kurulmasını sağlayacak unsura dair bir açıklama getirmemiştir. Ayrıca merkezi karar vericilerin bu görevi yerine getirdiğini belirtmiş ancak bunu nasıl yaptıkları konusunda ya da bunu yaparken hangi araçları kullandıkları konusunda bir açıklama getirmemiştir. Oysaki incelenen örneklerde Bush ve Putin’in müdahalelere meşruiyet kazandırmak için nasıl bir çaba içine girdikleri görülmektedir. Bush’un konuşmalarındaki adalet, halk, özgürlük ve Tanrı vurgusu ile Putin’in konuşmalarındaki BM, davetle müdahale, insancıl hukuk vurgusu bunu desteklemektedir. Dolayısıyla çalışmada ele alınan örnek olayların incelenmesi sonucunda; merkezi karar vericilerin bu bağlantıyı sağlamada ontolojik ve işlevsel rolü olan meşruiyeti kullandıkları görülmüştür. Çalışmada incelenen örnek olaylarda elde edinilen bulgular İki Aşamalı Oyun’da meşruiyetin rolünün yadsınamayacağını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak iki örneğin incelenmesiyle, her iki devlet yönetiminin de bu müdahalelere haklı bir gerekçe kazandıracak meşruiyet arayışına girdikleri görülmüştür. Bu arayışa girmelerinin nedeni; meşruiyeti, bu iki aşama arasındaki bağlantının sağlanmasında çok etkili bir araç olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır. Zira merkezi karar vericiler bu bağlantıyı oluşturamadıkları takdirde; öncelikle işlevlerini, sonrasında da iktidarlarını yitirme tehlikesiyle yüz yüze kalmaktadırlar. Bu nedenle çalışmadaki sorun alanına dayalı olarak ortaya atılan “Güçlü devletler, güçsüz kurallara neden uyarlar?” sorusuna verilecek cevabı da bu çerçevede düşünmek gerekmektedir.

Kaynakça

Akal, Cemal B. (1991), Yasa ve Kılıç (İstanbul: Afa Yayınları)

Ataman, Muhittin ve Özkan Gökcan (2012), “Bush Dönemi Amerikan Dış Politikası: Bir Aşırı Yayılmacılık Denemesi”, Akademik İncelemeler Dergisi, 7 (2): 199-229.

- Bodansky, Daniel M. (1999), "The Legitimacy of International Governance", http://digitalcommons.law.uga.edu/fac_artchop/443 (17/04/2017).
- Bush, George W. (2001), <http://edition.cnn.com/2001/US/09/20/gen.bush.transcript/> (03/05/2017).
- Bush, George W. (2002), <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/onpolitics/transcripts/sou012902.htm> (09/05/2017).
- Cankara, Pınar. Ö. ve Yavuz Cankara (2007), "Vladimir Putin Döneminde Rus Dış Politikasında Yapılan Değişiklikler", SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2007 (15): 193-212.
- Cipriani, Roberto (1987), "The Sociology of Legitimation", *Current Sociology*, 35 (2): 1-20.
- CNN Türk (2010), <http://www.cnnturk.com/2010/dunya/09/24/abd.iraka.giris.bahanesini.2001de.hazirlamis/590817.0/index.html> (09/05/2017).
- Cohen, Ronald (1988), "Introduction", Ronald Cohen ve Judith D. Toland (eds.), *State Formation and Political Legitimacy* (Oxford: Transaction Books).
- Çiftçi, Kemal (2009), "Soğuk Savaş Sonrasında ABD: Rızaya Dayalı Hegemonyadan İmparatorluk Düzenine", ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 5 (10): 203-219.
- Ferrarotti, Franco (1987), "Legitimation, Representation and Power", *Current Sociology*, 35 (2): 27.
- Franck, Thomas (2000), "Legitimacy and the Democratic Entitlement" Gregory H. Fox, ve Brad R. Roth (eds.), *Democratic Governance and International Law* (Cambridge: Cambridge University Press): 25-47.
- Franck, Thomas M. (1990), *Power of Legitimacy Among The Nations* (New York: Oxford University Press)
- Habermas, Jurgen (2004), *Legitimation Crisis* (Cambridge: Polity Press).
- Hall, John A. ve John G. Ikenberry (2005), *Devlet* (İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları) (Çev.: İsmail Çekem).
- Kissinger, Henry (1977), *A World Restored* (London: Victor Gollancz).
- Kissinger, Henry (2002), *Amerika'nın Dış Politikaya İhtiyacı Var mı?* (Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş.) (Çev.: Tayfun Eyyapan).
- Lieberfeld, Daniel (2008), "Secrecy and "Two-Level Games" in the Oslo Accord: What the Primary Sources Tell Us", *International Negotiation*, 13 (2008): 133-146.
- Marra, Robin; Ostrom, Charles ve Simon, Dennis (1990), "Foreign Policy and Presidential Popularity: Creating Windows of Opportunity in the Perpetual Election", *Journal of Conflict Resolution*, 4 (34): 588-623.
- Milliyet (2015), <http://www.milliyet.com.tr/flas-suriye-karari/dunya/detay/2124684/default.htm> (15/05/2017).
- Milliyet (2015), <http://www.milliyet.com.tr/putin-den-bm-de-cok-carpici/siyaset/detay/2123868/default.htm> (24/05/2017).
- Moravcsik, Andrew (1993), "In Double-Edged Diplomacy: International Bargaining and Domestic Politics", *Integrating International and Domestic Theories of International Bargaining* (Berkeley: University of California Press): 3-42.
- Moravcsik, Andrew (2010), "Liberal Theories of International Relations: a Primer", Princeton, NJ: Princeton University (unpublished).
- Mulligan, Shane (2004), "Questioning (the Question of) Legitimacy in IR: A Reply to Jens Steffek", *European Journal of International Relations*, 10 (3): 482.

- Mulligan, Shane (2005), "The Uses of Legitimacy in International Relations", *Millennium: Journal of International Studies*, 34 (2): 349-375.
- Nugent, Neil (1999), *The Government and Politics of the European Union*, (Basingstoke: Macmillan).
- Öraz, Seçil (2011), "Andrew Moravcsik ve Liberal Hükümetlerarası Sistem ile Avrupa Bütünleşmesi", *Turkish Studies*, 6 (1):1611-1624.
- Özkan, Tuncay (2003), *Bush ve Saddam'ın Gölgesinde Entrikalar Savaşı* (İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd.).
- Özlük, Erdem (2008), "Uluslararası İlişkilerde Meşruiyet ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin Meşruiyet Krizi" *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 4 (14): 1-26.
- Powlick, Philip J. (1991), "The Attitudinal Bases for Responsiveness to Public Opinion Among American Foreign Policy Officials", *Journal of Conflict Resolution*, 4 (35): 611-641.
- Powlick, Philip J. (1995), "The Sources of Public Opinion for American Foreign Policy Officials", *International Studies Quarterly*, 4 (39): 427-451.
- Putnam, Robert D. (1988), "Diplomacy and Domestic politics: The Logic of Two-Level Games", *International Organization*, 42 (3): 427-460.
- Rosamond, Ben (2000), *Theories of European Integration* (New York: Palgrave).
- Schimmelfennig, Frank (2004), "Liberal Intergovernmentalism". Diez Wiener (ed.), *European Integration Theory* (Oxford: Oxford University Press): 75-94.
- Sputniknews(2015), <https://sptnkne.ws/exND> (17/05/2017).
- Sputniknews(2015), <https://sptnkne.ws/exNM> (16/05/2017).
- Sputniknews(2015), <https://sptnkne.ws/e2Qc> (23/05/2017).
- Sternberger, Dolf. (1968), "Legitimacy", David.L. Sills (ed.), *International Encyclopedia of Social Sciences* Vol. 9 (New York: Macmillan):245.
- Stilman, Peter G. (1974), "The Concept of Legitimacy", *Polity*, 7 (1): 32-56.
- Trumbore, Peter F. (1998), "Public Opinion as a Domestic Constraint in International Negotiations: Two-Level Games in the Anglo-Irish Peace Process", *International Studies Quarterly*, 3 (42): 545-565.
- The Iraq Inquiry(2016), <http://www.iraqinquiry.org.uk/the-report/> (10/05/2017).
- Ulusoy, Ülkü H. (2013), "Uluslararası Hukuk Açısından Libya Ve Suriye", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 4 (14): 269-297.
- Woof, Henry B. (1981), *Webster's New Colligiate Dictionary* (Massachusetts: G&C Merriam).